יד: מבוי שהוא גבוה פרק ראשון עירובין

במה מרובע יתר על העגול רביע. מפורש בכילד מעברין (לקמן ד' ט:): **ש"מ** גודשא תלתא. לומר ר"ת דנפקא מינה לענין מקח וממכר אם התנה לתת לו פאה גדושה או לתקן לו כלי המדה: **פוך** חזי. פ"ה וכבר נהגו בלמי משהו וכיון דאין הלכה כרבי יוסי בלמי כ"ש בהילמי דאפילו רב הונא כר מינגא דפליג בלמיים מודה בהילמי ושרי לעשות מי מלח בשבת בשביל ליתן על עופות גלויין ואם נותן מלח על עופות ואח"כ נותן משקין עליהם הוי שרי אפילו לרבי יוסי שהשמנונית ממתיק את המלח כדתנן בפ' שמנה שרצים (שבת ד' קח:) ואלו הן מי מלח המותרים נותן שמן בתמילה לתוך המים או לתוך המלח: מתני' [1]במים במי מקוה [2]כל בשרו מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה כמה הוו להו חמש מאה גרמידי לתלת מאה מאה למאה וחמשין חמשין בארבע מאה וחמשין סגיא הני מילי בריבועא ים שעשה שלמה עגול היה [3]מכדי כמה מרובע יתר על העגול רביע לארבע מאה מאה למאה עשרים וחמשה הני מאה ועשרים וחמשה הוו להו תני רמי בר יחזקאל ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתים עליונות עגולות נהי דאיפכא לא מצית אמרת דשפתו עגול[4] כתיב אלא אימא חדא לא סלקא דעתך דכתיב [5]אלפים בת יכיל בת כמה הויא שלש סאין דכתיב [6]מעשר הבת מן הכור דהוה להו שיתא אלפי גריוי והא כתיב [7]מחזיק בתים שלשת אלפים ההוא לגודשא [8]אמר אביי שמע מינה האי גודשה תלתא הוי [9]ותנן נמי [10]שידה תיבה ומגדל כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אע"פ שיש להן שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורין: **מתני'** [11]לחיין שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: **גמ'** לחיין שאמרו כו' לימא תנן סתמא כר"א [12]דאמר לחיין בעינן לא מאי לחיין לחיין דעלמא אי הכי קורה נמי ניתני קורות ומאי קורות קורות דעלמא הכי קאמר אותן לחיין שנחלקו בהן ר' אליעזר וחכמים גובהן עשרה טפחים ורוחבן ועוביין כל שהוא [13]וכמה כל שהוא תני רבי חייא [14]אפילו כחוט הסרבל תנא [15]עשה לחי לחצי מבוי אין לו אלא חצי מבוי פשיטא אלא אימא [16]יש לו חצי מבוי הא נמי פשיטא מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה קמ"ל אמר רבא [17]עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה ולא כלום אפילו לרשב"ג דאמר [18]אמרינן לבוד הני מילי למעלה אבל למטה כיון דהויא מחיצה שהגדיין בוקעין בה לא קאמר: ר' יוסי אומר רחבן ג' טפחים: אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כר' יוסי לא [19]בהילמי ולא בלחיין אמר ליה רב הונא בר חיננא בהילמי אמרת לן בלחיין לא אמרת לן מאי שנא בהילמי דפליגי רבנן עליה לחיין נמי פליגי רבנן עליה א"ל שאני לחיין משום דקאי רבי כוותיה רב רחומי מתני הכי אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר שילת] משמיה דרב אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחיין א"ל אמרת אמר להו לא אמר רבא האלהים אמרה וגמירנא לה מיניה ומאי מעמא קא הדר ביה משום דר' יוסי [20]נימוקו עמו אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי הילכתא מאי א"ל פוק חזי מאי עמא דבר איכא דמתני לה אהא [21]השותה מים לצמאו אומר [22]שהכל נהיה בדברו ר' טרפון אומר בורא נפשות רבות וחסרונן [23]על כל מה שבראת א"ל רב חנן לאביי הלכתא מאי א"ל [24]פוק חזי מאי עמא דבר איתמר

ו' אלפים סאין. שהן ק"ג מקוואות ד' אלפים הוי מ' מאות סאין שהן ק' מקוואות של מ' סאין ואלפים סאין ג' מקוואות: **אלפים.** כיס שעשה שלמה כתיב בדברי הימים: **לגודשא.** כשמודדין בו יבש: **שידה.** כמין תרגז תלוי בעגלה למרכב נשים מחזיקות: **מגדל.** מנגטי"ר: **וכור ספינה אלכסנדרית.** עושה כה כעין כור ונותן שם מים מתוקים: **[25]טפורין.** לפי שגדולים יותר מדאי ואין תורת כלי עליהן שהרי אינן מטולטלין מלא וריקן: **שהן כוריים ביבש.** שאדם יכול לגדוח. אלמא גודשא תילתא וכלי שגובהו כאלי תרבו ורחבו קאמר כיס: **מתני': גמ' לחיין דעלמא.** אלא מבוארות קאי: **מי פכי.** ריש"ל דקתני (יג:) הקורה שאמרו כו' ליתני נמי הקורות שאמרו ואימא מאי קורות קורות דעלמא: **לחיין שנחלקו בהן ר"ג וחכמים.** דלר"ג תרתי ולרבנן חדא זהו שיעורן כדמפרש מיהו אמאמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא: **הסרבל.** קו"ט: **לחלי מבוי.** שהכנים הלמי לפנים הרבה עד חלי תרבו אם אין לו אלא חלי מבוי: **אין לו אלא חלי מבוי.** שאסור להשתמש אלא מן חלי ולפנים: **יש לו.** דאין לו לא מיצערך לאשמעינן אלא הא אמת לאשמעינן דהימנו ולפנים קורה היולאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר דאיפליגו בה רשב"ג ורבנן (לעיל ע"א): **שרצים** [קמ:]. הילמי שלמוריי"ל בלע"ז: **משום דקאי רבי כווותיה.** לעיל: **והא דתני חדא** מיהא מוחר להשתמש: **למעלה.** כגון **הילמי.** במסכת שבת בפרק שמנה כר מנימוי רבי היא וסבר לה כר' יוסי מקוים. במסכת גיטין (מז.) מני שבחן של חכמים והו שבחו של רבי יוסי: **הילכתא מאי.** בלחיין: **עמא דבר.** מה נהגו העם וכבר נהגו בלחי משהו: **לנמאו.** לאפוקי מאן דמנקתיה אומנא: **שהכל נהיה בדברו.** לפניו ולאחריו לא כלום: **ר"ע אומר בורא נפשות רבות.** ואני שמעתי דר"ע בא לחייב אף בכרכה אחריו בורא נפשות רבות ולא נהירא [26] דאמרינן במס' נדה (ד' נא:) יש טעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו ואמרינן לאתויי מאחי? והיינו בה ולרב פפא דמברך אמיא כו' ולא אמרינן ולרבי טרפון דמחייב אמיא מאי איכא למימר אלא נראה לי דרבי טרפון אלפניו קאמר:

העומד

מים חיים, מבלל דשאר טמאין לאו מים חיים נינו, ומיהו כמים, כמים המיוחדין במקוה, אע"פ שהן נפחים (תוספות ע"ז: לא: כמים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעצמם, מלא כתיב כמים (בראשית א) מדלא כתיב כמי מים (בראשית א) משמע שכל נוקו פיולה הכן, שהיו נראה אלא טולו מכוסה הכן (רשב"ם פסחים קט:). **כל בשרו.** משמע כל כמי כלאחד (לעיל ד:) מדלא כתיב כמי משמע שכל נוקו פיולה הכן, שהיו נראה אלא טולו מכוסה הכן (רשב"ם פסחים קט:). **כמה מרובע יתר על העגול רביע.** מתני' היא, והדברים נראים לענים לפלוגי אמה עגולה מרובע יתר על העגול רביע. **ים שעשה שלמה.** אע"פ שיש להם שולים מחזיקים מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש שהורין. פי' שאינן יכולין להטלטל מליאין וריקנין, כוריים הן ס' סאין כל כור לי' סאין, נמצא היבש כשיגדש עודף על הלח שאינו יכול להגדש עשרים סאה על ארבעים של לח, והוא השליש. **פיסקא,** לחיים שאמרו גובהן עשרה טפחים ורוחבן ועוביין כל שהן, וכמה כל שהן תני ר' חייא אפילו כחוט הסרבל. פי' חוט הסרבל חוט חזק כפול שהוסרין בו הסרבל, כדכתיב בפיתו בסרבליהון. **תנא** עשה לחי לחצי

מסורת הש"ס

סו א מיי' פ"ג מהלכות כלים הלכה כ:
סז ב מיי' פי"ו מהלכות שבת הלכה יב טוש"ע א"ח סי' שמג סעיף ג:
סח ג מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף לא:
סט ד מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף י [וסעיף ו וסעי' ז בהגהה]:
צ ה מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רל סעיף ז:

רב ניסים גאון

אין הלכה בר' יוסי לא בהילמי ולא בלחיים. ובלחיים הוא שאמר ר' יוסי בכאן ובחבן ג' טפחים. ובהילמי שנו במסכת שבת בפרק ח' שרצים אמר ר' יוסי והלא היא הילמי בין מרובה בין מעוטה.

רבינו חננאל

במים מי מקוה. כל בשרו, מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן אמה על אמה ברום שלוש, ושיערו חכמים מ' סאה. חזרנו לחשוב הים דיאך עולין בו ק"ג מקוה. ואמרינן מכדי הים כמה הוי רחבו עשר על עשר, וקומתו (ע"ה) [ה"] אמה. עשר אמות על עשר אמות ברוחב(ב), בגובה אמה הרי הן ק' אמות בחברייתא, ויש בים גובה ה' אמות, כשתוציא לכל אמה גובה בעשר על עשר ורחב ק' אמה נמצא בים כולו ת"ק אמה אורך בגובה אמה אחת. ושיערו המקוה אמה על אמה רחב ברום ג' אמות, נמצאו בשי' אמות ק' מקוה. נשתיירו עדיין מחשבון הים ק"ק אמה ק"ג חמשים מקוה היה דיי לים ת"נ למה נ' אמות יתירות. ודחינן כי זה החשבון עשר אמה על עשר אמה, מאה אמה בחברייתא במרובע, אבל בים שהוא עגול אין זה כולו. ואקשינן אי הכי דמרובע יתר על העגול רביע, ואנו חשבנו ת"ק אמה בים במרובע חסר רביע, נמצאת מידה העיגול שע"ה אמה. שי' אמה ק' מקוה, וע"ה אמה ב"ה מקוה בכל שלש אמות מקוה. הנה לא תמצא בים אלא קכ"ה מקוה, איך תני ר' חייא ק"נ מקוה, ושנינן שלש (מאות) [אמות] התחתונות מרובעות שהן ק' מקוה, ושתי אמות העליונות עגולות והן מרובעות ק"ק אמה, כשתוציא ריבועים (נ') נ"ג אמה נשתיירו ק"נ אמה, (הן) [והיינו] נ' מקוה שלש אמות לכל מקוה. ולא יתכן שתאמר העליונות מרובעות דכתיב משפתו אל שפתו עגול. וגם לא יתכן שתאמר כי פחות שתי אמות הוא העיגול, שנא' אלפים בת יכיל. והבת היא שלש סאין, שנא' מעשר הבת מן הכור. והכור עשר איפות, והאיפה שלש סאין. וכתיב האיפה והבת תוכן אחד יהיה. שנמצא (לאלפים) [ששת אלפים] סאין מכיל הים, והמקוה מ' סאה נמצאו ששת אלפים סאה ק"נ מקוה, ככל מקוה מ' סאה. ואין חשבון זה עולה אלא בשיהיו שלש אמות התחתונות מרובעות, ושתי אמות העליונות עגולות. כתוב אחד אומר אלפים בת יכיל, וכתוב אחר אומר שלשת אלפים. **ספינה אלכסנדרית** אע"פ שיש להם שולים מחזיקים מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש שהורין. פי' שאינן יכולין להטלטל מליאין וריקנין, כוריים הן ס' סאין כל כור לי' סאין, נמצא היבש כשיגדש עודף על הלח שאינו יכול להגדש עשרים סאה על ארבעים של לח, והוא השליש. **פיסקא,** לחיים שאמרו גובהן עשרה טפחים ורוחבן ועוביין כל שהן, וכמה כל שהן תני ר' חייא אפילו כחוט הסרבל. פי' חוט הסרבל חוט חזק כפול שהוסרין בו הסרבל, כדכתיב בפיתו בסרבליהון. **תנא** עשה לחי לחצי

א) [לעיל ד' יא:], **ב)** [נ"ב כז. קף: לקמן עז: מ. עו: סוכה מ. מלכות פי"ב מי"ו], **ג)** שבת לא. וקל"ש, **ד)** שבת לא. כלים פט"ו מ"ח מהלכות פ"ח מ"ח ומ"ט, **ה)** לעיל יח:, **ו)** [נ"ב קג. חולין קכד. קלו: נדה מו:], **ז)** [תוספתא פ"ח ה"מ], **ח)** [לקמן מז:], **ט)** שבת קח:, **י)** [לקמן נא. וע"ש פרש"י ניעין מז. בכורות לו.], **כ)** בכורות מד., **ל)** ד' תיבות אלו מיותרים גם במשנה דברכות מד. אינן יפין בכיאור לא"ח מהגאון מהרא"ש ז"ל מר' (מתנות) [רז"ן] פ"ק ה. **מ)** [בכורות מה. וש"נ], **נ)** [מ"ל ז], **ס)** [לעיל יג:], **ע)** כפ"ח: לעשות של ר"י., **פ)** [נ"ל אחר ד"ה שהן כוריים], **צ)** דף י. ודף יב., **ק)** בפ"ח ליתת, **ר)** [נ"ל מילה].

תורה אור השלם

1. ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב: ויקרא טו טז
2. ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב: מלכים א ז כג
3. ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת כוס פרח שושן אלפים בת יכיל: כלים א ז כו
4. וחוק השמן הבת השמן מעשר הבת מן דכר עשרת הבתים חמר כי עשרת הבתים חמר: יחזקאל מה יד
5. ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת כוס פרח שושנה מחזיק בתים שלשת אלפים יכיל: דברי הימים ב ד ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר' טרפון וכו' ולא נהירא לומר דקאי ר' טרפון אלא אלפניו ולא אלאחריו ואמרינן במס' נדה:

גליון הש"ס

גמ' אפילו בחום הסרבל. עי' לקמן דף פ ע"ב תל"ה אגל קורה. ובתה"ל סי' עד:

לעזי רש"י

מנשטי"ר [מישטיי"ר]. ארון כלים. קו"ט. מעיל. שלמוריי"א. מי מלח [של שימורים].

מוסף רש"י

במים במי מקוה. המכוסין משמע ואע"ג דלאו חיים מקולא כתיב חיים (לעיל ד:) לא: כמים נקוו כתיב [בראשית א] משמע מים המיוחדים, לאפוקי שאובין, ומיהו מים חיים לא נרוך, מדכתיב מים (ויקרא טו)

ב) [לעיל ד' יא:], **ג)** [נ"ב כז. קף: לקמן עז: מ. עו: סוכה מ. מלכות פי"ב מי"ו], **ד)** שבת לא. כלים פט"ו מ"ח מהלכות פ"ח מ"ח ומ"ט, **ה)** לעיל יח:, **ו)** [נ"ב קג. חולין קכד. קלו: נדה מו:], **ז)** [תוספתא פ"ח ה"מ], **ח)** [לקמן מז:], **ט)** שבת קח:, **י)** [לקמן נא. וע"ש פרש"י ניעין מז. בכורות לו.], **כ)** בכורות מד., **ל)** ד' תיבות אלו מיותרים גם במשנה דברכות מד. אינן יפין בכיאור לא"ח מהגאון מהרא"ש ז"ל מר' (מתנות) [רז"ן] פ"ק ה. **מ)** [בכורות מה. וש"נ], **נ)** [מ"ל ז], **ס)** [לעיל יג:], **ע)** כפ"ח: לעשות של ר"י., **פ)** [נ"ל אחר ד"ה שהן כוריים], **צ)** דף י. ודף יב., **ק)** בפ"ח ליתת, **ר)** [נ"ל מילה].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com